

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος στον κινηματογράφο

- ❑ Κωσταρά Σπυριδούλα
- ❑ Λαμπρίνα Ζησιμοπούλου
- ❑ Χρήστος Καλαβρουζιώτης
- ❑ Θωμάς Καλαβρουζιώτης

Η Ζωή είναι Ωραία (*La Vita e Bella*) (1997)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Η Ζωή Είναι Ωραία (ιταλικά: *La Vita è Bella*, αγγλικά: *Life is Beautiful*) είναι ιταλική δραματική κωμωδία παραγωγής 1997 σε σκηνοθεσία Ρομπέρτο Μπενίνι και σε σενάριο του ίδιου μαζί με τον Βιντσέζο Τσέραμι. Η ταινία αφηγείται την ιστορία ενός Ιταλού Εβραίου, τον Γκουίντο, που πρέπει να βάλει όλη του τη φαντασία σε λειτουργία για να βοηθήσει την οικογένειά του που κρατείται στο ναζιστικό στρατόπεδο συγκέντρωσης Μπέργκεν-Μπέλζεν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Η ταινία κυκλοφόρησε στους κινηματογράφους στις 20 Δεκεμβρίου 1997 στην Ιταλία και στις 23 Οκτωβρίου 1998 στις Ηνωμένες Πολιτείες. Απέσπασε εξαιρετικά σχόλια από τους κριτικούς και αποδείχθηκε μεγάλη εισπρακτική επιτυχία αποφέροντας 229,1 εκατομμύρια δολάρια παγκοσμίως. Έλαβε επτά υποψηφιότητες για Όσκαρ μεταξύ των οποίων Καλύτερης ταινίας και Σκηνοθεσίας, κερδίζοντας τρία στις κατηγορίες Καλύτερης Ξενόγλωσσης Ταινίας, Α΄ Αντρικού Ρόλου για την ερμηνεία του Μπενίνι και Καλύτερης Μουσικής.

ΥΠΟΘΕΣΗ

- Ο *Guido*, ένας Ιταλός εβραϊκής καταγωγής, φτάνει σε μια μικρή πόλη της Ιταλίας για να πιάσει δουλειά ως σερβιτόρος στο ξενοδοχείο του θείου του. Ο *Guido* είναι αστείος και χαρισματικός, ειδικά όταν γνωρίζει μια δασκάλα, τη *Dora*. Η *Dora*, όμως, προέρχεται από μια πλούσια, αριστοκρατική, μη εβραϊκή οικογένεια. Η μητέρα της θέλει να καλοπαντρευτεί, αλλά η *Dora* ερωτεύεται τον *Guido* και τη μέρα του γάμου της, κλέβονται.
- Περνούν αρκετά χρόνια και τώρα το ζευγάρι έχει ένα γιο, τον *Joshua*,. Η *Dora* και η μητέρα της έχουν αποξενωθεί εξαιτίας του γάμου της με τον *Guido* αλλά οι σχέσεις τους καλυτερεύουν λίγο πριν τα τέταρτα γενέθλια του εγγονού της.

ΥΠΟΘΕΣΗ

- Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος μόλις έχει ξεσπάσει. Ο **Guido**, μαζί με το θείο του και το γιο του αναγκάζονται να επιβιβαστούν σε ένα τρένο με προορισμό ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης. Η **Dora** ζητάει να πάει μαζί τους αλλά δεν της επιτρέπεται. Στο στρατόπεδο, ο **Guido** κρύβει το γιο του από τους Ναζί φύλακες, του δίνει κρυφά φαγητό και προσπαθεί να τον κάνει να μην καταλάβει τι πραγματικά συμβαίνει. Έτσι, τον πείθει ότι το στρατόπεδο είναι απλά ένα παιχνίδι, στο οποίο ο παίκτης που θα καταφέρει να μαζέψει 1.000 πόντους θα κερδίσει ένα τανκ. Του λέει αν κλάψει, παραπονεθεί, ζητήσει τη μαμά του ή πει ότι πεινάει θα χάσει.
- Ο **Guido** τον πείθει ότι οι φύλακες του στρατοπέδου είναι κακοί γιατί θέλουν κι αυτοί να κερδίσουν το τανκ και έτσι όλα τα άλλα παιδιά κρύβονται για να κερδίσουν το παιχνίδι. Όταν ο **Joshua**, δε θέλει να παίξει άλλο και ζητά να επιστρέψει σπίτι, του λέει ότι είναι λίγους πόντους πριν τη νίκη. Παρά το γεγονός ότι είναι περιτριγυρισμένος από μιζέρια, αρρώστια και θάνατο, ο **Joshua**, δεν αμφιβάλλει καθόλου για τα λεγόμενα του πατέρα του, χάρη στην πειστική του ερμηνεία και τη δική του αθωότητα.

ΥΠΟΘΕΣΗ

- Η ιστορία του *Guido* κρατάει μέχρι το τέλος, όταν μέσα στο χάος που προκάλεσε η αμερικανική εισβολή, λέει στο γιο του να μείνει μέσα σε ένα κουτί μέχρι να φύγουν όλοι, πείθοντάς τον ότι αυτό είναι το τελευταίο μέρος του παιχνιδιού. Ο *Guido*, ενώ προσπαθεί να βρει τη *Dora*, συλλαμβάνεται και πυροβολείται από έναν φύλακα, αλλά όχι πριν κάνει το γιο του να γελάσει για τελευταία φορά, παριστάνοντας τον Ναζί φύλακα.
- Ο *Joshua*, καταφέρνει να επιζήσει και νομίζει ότι νίκησε το παιχνίδι όταν ένα αμερικανικό τανκ φτάνει και ελευθερώνει το στρατόπεδο. Βρίσκει τη μητέρα του, μη γνωρίζοντας ότι ο πατέρας του έχει πεθάνει. Χρόνια αργότερα, συνειδητοποιεί τη θυσία του πατέρα του, που στην ουσία του έσωσε τη ζωή.

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

- Ολοκαύτωμα
- Στρατόπεδα συγκέντρωσης

Ολοκαύτωμα: το σχέδιο εξόντωσης των Εβραίων

Στη διάρκεια του μεσοπολέμου και κυρίως κατά τη δεκαετία του 1930, η διεθνής κοινότητα και οι λαοί της Ευρώπης, είχαν ακόμη ανοιχτές τις «πληγές» που προέκυψαν από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914 – 1918), ενώ παράλληλα αντιμετώπιζαν κοινωνικές αναταραχές και οικονομική κρίση. Έτσι ελάχιστοι από τους λαούς και τους ηγέτες ασχολήθηκαν με τα όσα δραματικά διαδραματιζόνταν στη Γερμανία. Απρόθυμοι να εμπλακούν σ' ένα νέο πόλεμο, δεν διέβλεψαν τον κίνδυνο από την πορεία αναρρίχησης του Χίτλερ στην εξουσία.

Ήδη από το 1925, ο Χίτλερ, στο βιβλίο του «Ο Αγών μου», είχε ξεκάθαρα εκθέσει την ιδεολογία και τη ρατσιστική του πολιτική. Μεταξύ των ρατσιστικών αναφορών του σε διάφορους λαούς, ο Χίτλερ εξέφρασε ιδιαίτερη πολεμική για τους Εβραίους, που τους θεωρούσε φυλετικά κατώτερους απέναντι στην υπεροχή της «Άριας» γερμανικής φυλής, «υπανθρώπους» (Untermenschen), υπεύθυνους για την κρίση όχι μόνον της Γερμανίας αλλά και για τις συμφορές όλου του κόσμου.

Στρατόπεδα Συγκέντρωσης
Κρεματόριο στη Βαϊμάρη

Ολοκαύτωμα: το σχέδιο εξόντωσης των Εβραίων

- Η «επίλυση του εβραϊκού ζητήματος» μετεξελίχθηκε, κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο από τον Αδόλφο Χίτλερ και τους Ναζί (το Εθνικοσοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα), στο άριστα μεθοδευμένο πρόγραμμα της «Τελικής Λύσης», που ισοδυναμούσε με τη φυσική εξόντωση όλων των Εβραίων, καθώς και όλων των τεκμηρίων (αρχείων, συναγωγών, κτιρίων, κ.ά.), που σηματοδοτούσαν την παρουσία τους στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες.
- Η λέξη της Αγγλικής «Holocaust» προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη «ολοκαύτωμα» και σημαίνει κυριολεκτικά "πλήρως καμένη προσφορά θυσίας" σε θεό. Με τον όρο Ολοκαύτωμα περιγράφεται ο υποκινούμενος από το κράτος συστηματικός διωγμός και η γενοκτονία διαφόρων εθνικών, θρησκευτικών, κοινωνικών και πολιτικών ομάδων κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου από την Ναζιστική Γερμανία και τους συνεργάτες της. Οι Εβραίοι της Ευρώπης ήταν τα κύρια θύματα του Ολοκαυτώματος, μέσω αυτού που οι Ναζί ονόμαζαν «Τελική Λύση του Εβραϊκού Ζητήματος» που κορυφώθηκε με τα στρατόπεδα μαζικής εξόντωσης, αφανίζοντας καταληκτικά 6 εκατομμύρια Εβραίους της Ευρώπης στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Ολοκαύτωμα: το σχέδιο εξόντωσης των Εβραίων

- Τον Σεπτέμβριο του 1939, με την εισβολή του Γερμανικού Στρατού στην Πολωνία, (και αφού είχαν προηγηθεί η προσάρτηση της Αυστρίας, η αυθαίρετη κατάληψη της Σουδητίας και στη συνέχεια της Τσεχίας), άρχισε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, που κήρυξαν η Αγγλία και η Γαλλία στη Γερμανία. Μέχρι το 1941 η Γερμανία είχε καταλάβει όλη σχεδόν την Ευρώπη και είχε ανοίξει το Σοβιετικό Μέτωπο.
- Ο Πόλεμος έδωσε στους Ναζί την ευκαιρία που επιζητούσαν και οι κατακτημένες χώρες της Ευρώπης προσέφεραν το κατάλληλο πεδίο δράσης για την εξόντωση των Εβραίων. Όπως φαίνεται παρακάτω όλες οι λεπτομέρειες για την εφαρμογή του σχεδίου της «Τελικής Λύσης» είχαν οργανωθεί στην εντέλεια:
- **Καταγραφή εβραϊκών κοινοτήτων και λεηλασία περιουσιών:** Το ξεκίνημα του σχεδίου εξόντωσης απαιτούσε αρχικά την αναλυτική καταγραφή των Εβραϊκών Κοινοτήτων της Ευρώπης (προσωπικοτήτων, ιδρυμάτων, επιχειρήσεων, περιουσιών).

Ολοκαύτωμα: το σχέδιο εξόντωσης των Εβραίων

- Το κίτρινο Αστέρι του Δαβίδ: Με ειδικό Διάταγμα, όλοι οι Εβραίοι του Ράιχ και των κατακτημένων χωρών, άνω των έξι ετών, υποχρεώθηκαν να φέρουν στο πέτο τους, ως διακριτικό, το Αστέρι του Δαβίδ, συγκεκριμένων διαστάσεων και συγκεκριμένου κίτρινου χρώματος. Το ίδιο Διάταγμα τους απαγόρευε και την μετακίνηση από τον τόπο διαμονής τους.
- * Διώξεις, συλλήψεις, ίδρυση γκέτο: οι Εβραίοι στοιβάζονταν σε συγκεκριμένες περιφραγμένες και φρουρούμενες περιοχές (τα γκέτο), που λειτουργούσαν ως διακομιστικοί σταθμοί. Από εκεί ξεκινούσαν οι σταδιακές αποστολές προς τα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Ολοκαύτωμα: το σχέδιο εξόντωσης των Εβραίων

- Πογκρόμ και μαζικές εκτελέσεις Εβραίων, από ειδικά τάγματα των SS, με τη συνεργασία τοπικών οργανώσεων και κυβερνήσεων, συχνά μπροστά σε λάκκους που τα ίδια τα θύματα υποχρεώνονταν προηγουμένως να σκάψουν. Για την πραγματοποίηση αυτού του είδους των «ειδικών επιχειρήσεων», το Γενικό Αρχηγείο του Γερμανικού Στρατού, στις αρχές του 1941, ίδρυσε τα «Τάγματα Εφόδου» (Einsatzgruppen) των Ειδικών Υπηρεσιών Ασφάλειας SS. Από την Άνοιξη του 1941 προέβησαν σε εκτελέσεις που μέχρι το 1943 ξεπέρασαν το ένα εκατομμύριο θύματα.

Ολοκαύτωμα: το σχέδιο εξόντωσης των Εβραίων

- **Θανάτωση σε θαλάμους αερίων** αρχικά με εξάτμιση μονοξειδίου του άνθρακα ή και υδροκυακινού οξέως (π.χ., Άουσβιτς, Τρεμπλίνκα, Σόμπιμπορ), και θανάτωση σε κινητές μονάδες εξόντωσης με αέρια, δηλ., σε φορτηγά αυτοκίνητα που μετακινούνταν στην ύπαιθρο και σφραγίζονταν ερμητικά, στα οποία διοχετευόταν μονοξείδιο του άνθρακα. (π.χ., Χελμνό-Λοτς Πολωνίας, 1941, Ρίγα Λετονίας 1942, Σαζμίστ Γιουγκοσλαβίας 1942).
- **Εκτοπισμοί σε στρατόπεδα συγκέντρωσης**. Οι Εβραίοι στοιβάζονταν σε εμπορικά τρένα και με περιοδικές, κλιμακούμενες αποστολές, εκτοπίζονταν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Η όλη επιχείρηση «σκούπα», που εκτελείται τακτικά και σταδιακά μέχρι και το 1944, «εκκαθαρίζει» τα γκέτο και «εξαφανίζει» ολοκληρωτικά από τις ευρωπαϊκές πόλεις τον εβραϊκό πληθυσμό (Judenrein). Οι εκτοπισμοί αναπτύσσονται ως εξής (χρονολογικά): 1941: αρχή μεταφοράς Εβραίων Γερμανίας, 1942: Εβραίοι Λουμπλίνου (Αν. Πολωνία), Σλοβακίας, Γαλλίας, Πολωνίας, Κροατίας, Νορβηγίας, 1943: Εβραίοι Ελλάδας, Βελγίου, Ιταλίας, Αυστρίας, 1944: Εβραίοι Ουγγαρίας και Ελλάδας.

Τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης

Η λειτουργία των στρατοπέδων θανάτου ξεκίνησε το 1941 και κορυφώθηκε το 1943 - 1944. Αρχικά στους θαλάμους αερίων οι Ναζί χρησιμοποιούσαν το μονοξείδιο του άνθρακα και τα πτώματα θάβονταν ή καίγονταν σε εξωτερικό χώρο, σε λάκκους. Η λειτουργία των στρατοπέδων συγκέντρωσης και εξόντωσης ήταν σε όλα τα επίπεδα οργανωμένη. Οι εκτοπισμένοι έφταναν με τρένα και ακολουθούσαν, με τάξη και ταχύτητα, τη διαδικασία διαλογής. Οι επιλεγμένοι για το θάνατο (ηλικιωμένοι, άρρωστοι, παιδιά), έφταναν στους θαλάμους αερίων σε τρεις ώρες από την άφιξή τους. Οι νεώτεροι θα προσέφεραν εργασία σε καταναγκαστικά έργα και εργοστάσια μέχρι το θάνατό τους, είτε από κακουχίες είτε στους θαλάμους αερίων -όταν πια θα κρίνονταν αδύναμοι για εργασία και θα αντικαθίσταντο από τους νεοαφιχθέντες.

Τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης

- Με την άφιξή τους στα στρατόπεδα οι Εβραίοι σφραγίζονταν ανεξίτηλα με έναν αριθμό στο βραχίονα που θα αποτελούσε πλέον το όνομά τους. Με ξυρισμένα κεφάλια, με την μπλε-γκρι ριγωτή στολή, με το κίτρινο αστέρι του Δαβίδ στο πέτο ως διακριτικό, στοιβάζονταν σε πέτρινες παράγκες, με ξύλινους πάγκους-κρεβάτια. Από εκείνη τη στιγμή ξεκινούσαν μια νέα «ζωή», μακριά από τα μάτια του υπόλοιπου κόσμου, για την απανθρωπιά της οποίας η ανθρωπότητα θα μάθαινε μετά τη λήξη του Πολέμου. Με την εισαγωγή τους στα στρατόπεδα, οι όμηροι ουσιαστικά ξεκινούσαν μια πορεία προς το θάνατο, στη διάρκεια της οποίας θα εργάζονταν από τις 5 πρωί σε λατομεία, εργοτάξια, σιδηροδρομικές γραμμές, δημόσια έργα, με μόνη τροφή μια σούπα από πατάτες.
- Οι Ναζί τίποτα δεν άφηναν στην τύχη και τίποτα ανεκμετάλλευτο: τα προσωπικά αντικείμενα των ομήρων ταξινομούνταν και διοχετεύονταν κατά είδος σύμφωνα με τις ανάγκες των Γερμανών: χρυσά δόντια και τιμαλφή, μεταλλικά αντικείμενα (σκελετοί γυαλιών, ξυραφάκια) που λιώνονταν, ρουχισμός, μαλλιά των ξυρισμένων κεφαλιών που χρησιμοποιούνταν στη νηματουργία, η ίδια η στάχτη των πτωμάτων που γινόταν λίπασμα και το λίπος πρώτη ύλη για σαπούνι κ.ά.

Στρατόπεδα Συγκέντρωσης

Ο Στρατηγός (και αργότερα πρόεδρος των ΗΠΑ) Ντουάιτ Αϊζενχάουερ, εξετάζοντας πτώματα κρατούμενων σ' ένα απελευθερωμένο στρατόπεδο συγκέντρωσης, το 1945

Τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης

- Τα στρατόπεδα θεωρούνταν πλέον «τμήμα της εθνικής οικονομίας του Ράιχ». Η βαρειά βιομηχανία εκδήλωσε μεγάλο ενδιαφέρον για τους ομήρους των στρατοπέδων, που αποτελούσαν ένα αδιάκοπα ανανεούμενο, φτηνό και αναλώσιμο εργατικό δυναμικό.
- Οι όμηροι γίνονταν εργάτες αλλά και ανθρώπινα πειραματόζωα για την επιστημονική ιατρική έρευνα και τη φαρμακοβιομηχανία. (Γνωστά είναι τα ιατρικά πειράματα σε δίδυμα αδέρφια, οι χειρουργικές επεμβάσεις στέρωσης των γυναικών και ευνουχισμού των ανδρών). Οι ανείπωτες κακουχίες στα στρατόπεδα και τα καταναγκαστικά έργα ήταν επίσης προγραμματισμένο τμήμα του σχεδίου εξόντωσης. Οι ακατάλληλοι για εργασία θανατώνονταν στην επόμενη διαδικασία διαλογής (Selektion) και νέοι θα έπαιρναν τη θέση τους.
- Οι θάλαμοι αερίων και τα κρεματόρια λειτουργούσαν εντατικά μέχρι το τέλος Νοεμβρίου του 1944. Αμέσως μετά, οι ίδιοι οι Γερμανοί διέταξαν την καταστροφή των κρεματορίων σε μία προσπάθεια να εξαφανίσουν κάθε ίχνος και αποδεικτικό στοιχείο του μεγέθους του εγκλήματός τους.

Τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης

Για τον ίδιο λόγο οι Γερμανοί εκκένωσαν τα στρατόπεδα, καθώς οι Σύμμαχοι (απόβαση στη Νορμανδία 6 Ιουνίου 1944) και οι Σοβιετικοί (από τα ανατολικά) προχωρούσαν. Οι σκελετωμένοι όμηροι, λίγες χιλιάδες επιζήσαντες, υπό την απειλή των όπλων των Ναζί, από το Νοέμβριο του 1944 μέχρι τον Ιανουάριο του 1945, υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τα στρατόπεδα, πεζοί, σε ατελείωτες πορείες (που οι ιστορικοί αργότερα ονόμασαν «πορείες θανάτου»), μέσα στα χιόνια της πολωνικής υπαίθρου, όπου οι περισσότεροι άφησαν την τελευταία τους πνοή.

- Τα στρατόπεδα εξόντωσης (αναφέρονται ενδεικτικά: Μαϊντάνεκ 350.000 νεκροί, Σέλμνο 300.000, Σόμπιμπور 200.000, Μπέλζεκ 550.000, Τρεμπλίνκα 750.000, Άουσβιτς-Μπιρκενάου 1.500.000), αποτέλεσαν μια μοναδική εγκληματική καινοτομία που ανήκει ολοκληρωτικά στο ναζιστικό καθεστώς και τα διαφοροποιεί από κάθε άλλο ιστορικό προηγούμενο, γράφοντας τη μελανότερη σελίδα της ιστορίας της ανθρωπότητας.

- <http://www.usmmm.org>
- [http:// www.sansimera.gr](http://www.sansimera.gr)
- <http://el.wikipedia.org>
- <http://remember.org>
- <http://www.e-yliko.gr>